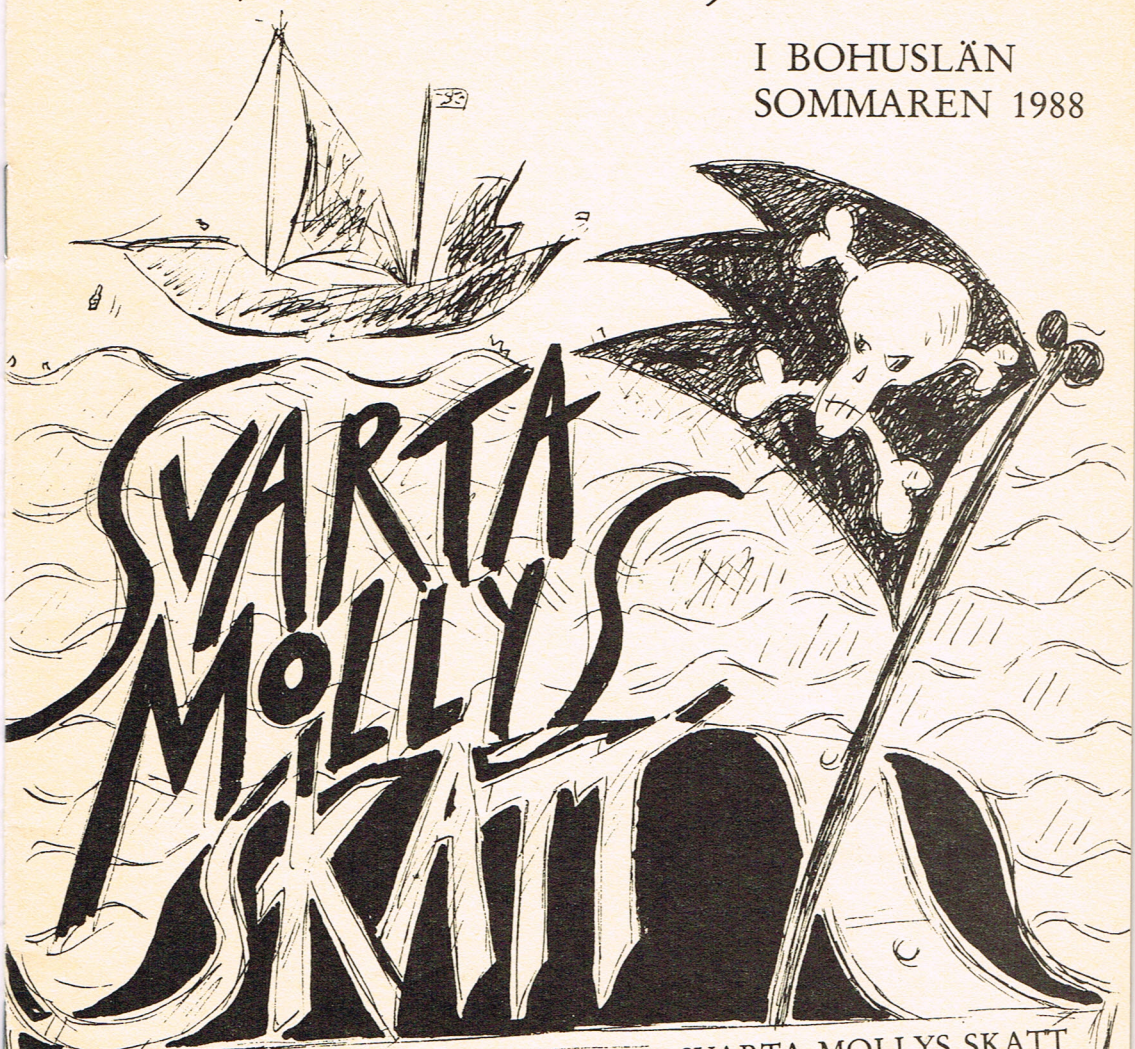

SJÖRÖVAR-PROJEKTET

I BOHUSLÄN
SOMMAREN 1988

11.00—13.00 BARNAKTIVITETER — 15.00 SVARTA MOLLYS SKATT

tis 28 juni Skärhamn
sön 3 juli Ellös
ons 6 juli Stenungsund
fre 8 juli Uddevalla
sön 10 juli Bohus-Malmön

lör 16 juli Hamburgsund
lör 23 juli Strömstad
ons 27 juli Lysekil
fre 29 juli Kungälv
sön 31 juli Hönö

SVARTA MOLLYS SKATT

av Kent R Andersson

Regi
Scenografi
Kostym
Musik

Kent R Andersson
Bibbi Forsman
Åsa Bergdahl
Mats O Hansson

Svarta Molly
Kapten
Nisse
Enok
Goja
Maurice & Svarte Piraten
Pirater

Lisbeth Johansson
Hans Rosenfeldt
Calle Lindbom-Kolstad
Johan Paulsen
Britt Andersson
Anders Eriksson
Catharina Bergil
Michael Calvert
Bibbi Forsman
Kristina Ros
Mats O Hansson
Kent R Andersson

Musiker

Producent
Dramaturg
Dramapedagog
Skeppare & Fotograf
Affisch
Programblad

Catharina Bergil
Kristina Ros
Calle Lindbom-Kolstad
Michael Calvert
Åsa Bergdahl
Kristina Ros
Åsa Bergdahl - teckningar

Dessutom har vi fått hjälp av: Ulf Andréasson - mask, Anne Lund - koreografi, Benny Karm - slagsmålsinstruktion, Eva Pettersson - sufflering, Claes Ekström & Allan Falk - snickeriarbeten, Erik Lincoln & Martin Rutstam - maskin, Karin Persson - träben, Mervi Pussila - sömnad, Per Pettersson - smidesarbeten, Mona Wallström - metallarbeten.

Tack till: Cecilia Bergil, Rebecka Burkhalter, Anna-Lena Bergman, Gustaf Ros, Eva Johansson, Tomas Lumsden & Kerstin Börjesson m fl — Göteborgs Frihamn, Bohusläns Länsbildningsförbund, Abba Konserver, Pripss, Göteborgs Kex, Magnus Stenberg, Merete Leonhardt-Lupa, Nationalteatern. Och grannarna vid Gullbergskajen!

Skattsökarsång

Musik: Mats O Hansson

Text: Kent R Andersson

*Ett steg väster, två steg söder,
faller man på marken kanske näsan blöder
Bland alla ting på havets yta
ser man en gammal flaskpost flyta.*

*Två steg öster, tre steg norr,
faller man i vattnet blir man aldrig torr
i mörkret intill en djuphavsgrotta
ligger en holländsk handelsflotta.*

*Flera tusen mil från strand
bortanför den blåa horisontens rand
Där solen i havet slår en gnista
där ligger Svarta Mollys kista.*

Vi i Sjörovarprojektet är tretton personer som i vanliga fall bor i Göteborg, där vi alla sysslar med teater, konst eller musik i någon form. Gruppen bildades hösten 1987.

Vår turné har under våren sålts till arrangörer i tio kommuner. Vi har också fått bidrag från Statens Kulturråd, Bohusläns landsting, Statens Naturvårdsverk och Svenska Sjöfolksförbundet. Vidare från den kampanj för en levande landsbygd som, under mottot "Hela Sverige ska leva!", pågår sedan hösten 1987. Det är ett samarbete mellan Glesbygdsdelegationen (på stats- och kommunal nivå) och Nationella Folkrörelsekommittén (med 98 medlemsorganisationer) — syftet är att uppmuntra verksamheten inom bl a kultur- och näringsliv på mindre orter och i glesbygdsområden.

Legenden om Svarta Mollys Skatt

Svarta Molly är centralgestalten i vår pjäs och när vi träffar barnen några timmar före föreställningen, låter vi henne också bli en sägenomspunnen, mytisk person som tycks ha något viktigt att berätta:

”Det finns en mystisk, svartklädd kvinna som rör sig på haven världen runt. Hon dyker plötsligt upp på en båt, eller i en hamn, och försvinner lika hastigt igen. Ingen vet var hon hör hemma eller vad hon vill med sina besök.

Kring denna gestalt finns det en lång rad sägner som berättas bland sjöfolk, släktled till släktled, från Shanghai till Koster. En av dem säger att hon dagen innan Atlantis sjönk under havets yta, visade sig där för några gamla sjöröware.

En annan är berättelsen om ett sjörövarskepp som råkade ut för en ruskig storm. Vinden tjöt och slet i seglen, besättningen fick kämpa för sina liv. Just när en jättevåg svept över relingen stod där en kvinna, klädd i svart. I handen höll hon en skattkarta som hon räckte fram åt piraterna.

Männen var trötta och genomblöta men hoppet om en skatt av guld och ädla stenar gav dem krafterna åter. De kämpade sig ur den rytande stormen och hamnade till slut i den vik som var utmärkt på kartan. Där var alldeles vindstilla och vackert, men någon skatt kunde de inte hitta. Förgrymmade över att inte ha fått något guld, rev de skattkartan i tusen bitar och gav sig iväg för att leta upp den svartklädda som lurat dem så.

Så snart sjörövarna lämnat den skyddade viken var stormen över dem igen och kort därpå hade en mäktig våg krossat skeppet med man och allt.”

Den svartklädda kvinnans namn är Svarta Molly och skatten hon bjöd piraterna var vägen ut ur den fara de befann sig i. Men i sin iver efter mera rikedomar, såg de aldrig att skatten var att de hittat en vik som kunde räddat deras liv.

Svarta Molly överlevde dock och nu vill vi locka henne till Bohuslän för att se vad hennes skattkista innehåller. Eftersom det är till sjöröware hon vill komma, har vi klätt alla barn till pirater och skapat ett sjörövarnäste i hamnen, där vi också lärt barnen några riktiga sjörövarsånger. Vi har förberett dem på att Svarta Molly kan komma när som helst...

När stiltien blåste kort för den starka stormen
och herg körjade krista och vitttra till myl
Då hördes det klagande rop över haven
som kvädades av festsång, av larm och av kröl

De laolösa sökte jag, mitt hopp, min förtröstan
jag visade dem vägen som en fyr i dimmig natt
De lyssnade inte, de fortsatte dansen
de dränktes i ett dån med sina tanklösa skratt

Nu mullrar det i marken, det ropas från haven
precis som den gången skallrar tanklösa skratt
Nu kommer jag åter, ett svart bloss på klippan
som ger er en vink om en väg och en skatt

SVARTA MOLLY.

Havet skriker

Stackars havet. Stackars musslor och sjöstjärnor.
Stackars fiskar. Stackars sälar.

Havet är så stort, så stort. Havet tål hur mycket som helst. Att slänga i en säck med sopor från en båt gör väl ingenting. Bara en droppe i havet, heter det ju. Lite avloppsvatten från en toalett i en sommarstuga. Det stör väl ingen. Det är ju ingen som badar just där ändå.

Lite överbliven flis från en massafabrik — var ska vi annars göra av det? Lite kvicksilver, bara några gram. Alla andra får ju — det är ju orättvist om just *vi* skulle lägga ut en massa pengar på rening — då kanske vi inte har råd att betala lönerna, dessutom!

Och titta på Nordsjön, därute går det stora fartyg ut och in ur hamnarna med sopor, som dom dumpar i havet, för dom har ingen annan stans att göra av det. Och förbränningsfartyg, där dom bränner plast och annat avfall, och spyr ut tonvis med gifter, rakt ut i havet. Får dom hålla på så får väl vi! Våra utsläpp är ju bara som en droppe i havet jämfört med allt det andra! Och bönderna då, som gödslar sina åkrar så mycket att det rinner ut en massa näring i havet, dom ska väl också få betala!

Så säger dom. Så säger vi. Alla som inte tycker att det är just *deras* fel att havet mår så illa. Som skyller på alla andra, som inte vill städa efter sig för att det är för dyrt.

Havet är stort, det är sant. Det betyder också att när havet har fått nog, då skriker det ordentligt. Då börjar det hända konstiga saker, som ingen riktigt kan förklara. Plötsligt en dag har alla havskräftor i Kattegatt tvärdött, när fiskarena kommer ut för att

hämta dom. Syrebrist på grund av övergödning, säger experterna.

En annan dag börjar folk plötsligt att få ruskigt ont i magen av att äta musslor. Det har dom aldrig fått förr. Vad beror det på? Jo, en giftig alg, som musslorna äter, har börjat breda ut sig i havet. Otur att just den algen ska blomma, säger experterna.

Och krabborna som folk har ätit med god aptit i alla tider, dom får man plötsligt börja se upp med. För vetenskapsmännen har upptäckt att dom innehåller dioxin, ett av världens giftigaste ämnen. Har man väl fått det i sig, så går det aldrig ur kroppen mer. Det kommer från industrier och sopförbränning, säger experterna.

En vacker vårdag kommer fiskodlaren ut för att inspektera sin odling, och hittar all fisken död. Förödelserna sprider sig med raketfart. Inom en vecka är nästan all odlad fisk på västkusten död eller nödslaktad. Och sillen dör i vikarna, sjöstjärnor dör, massor av fisk ligger död på bottnarna eller dör när dom går upp till ytan för att kippa efter luft. Orsak: en ovanligt elak sorts alg blommar och breder ut sig.

Kanhända det beror på övergödning, säger experterna. Och sälungarna i Kattegatt som dör i hundratal. Stackars havet. Vilka är bovarna?

Industrier av flera slag. Dom som släpper ut lorten direkt i havet, till exempel Värö bruk i Halland. Som dioxinförgiftar krabborna. Eller dom som spyr ut rök och gifter ur sina skorstenar. Dom be-

höver inte hålla ut sitt avfall direkt i havet, det hamnar där ändå. Så här till exempel: Scanraff, som tillverkar olja och bensen i Lysekil, har höga skorstenar som blåser svavel och andra ämnen in över landet. Det ramlar ner på marken och i sjöarna, och gör marken surare. Sur mark släpper ifrån sig näringsämnen och gifter, som följer med bäckar och åar ut i havet. Som får ta emot alltihop till slut, alltså.

Vi själva, som leder vårt avlopp till reningsverken. Där hamnar människogödsel från folks toaletter, bland annat. Själva den synliga lorten stannar kvar i reningsverket, men en stor del av gödningen följer ändå med ut i havet.

Trafiken: bilar, lastbilar och flygplan släpper ut avgaser som antingen blåser direkt ut i havet eller faller ner på marken, där det så småningom följer med vattendragen ut i havet. Avgaser innehåller gifter, och ämnen som göder havet.

Och så bönderna. När dom gödslar sina åkrar, med konstgödsel eller med vanlig gödsel, så kan inte växterna använda all näring. Överskottet rinner igenom jorden och ut i vattendragen, och hamnar förstås i havet.

Vi är många som hjälper till att ta livet av havet. När vi spolar på toaletten, när vi åker bil och flygplan, när vi använder papper som är blekt med klor, och så vidare. Men vi är lika många som kan säga ifrån när vi förstår vad som håller på att hända. Havet har fått nog, nu är det vi som måste rädda det.

Cecilia Bergil

I Bohuslän finns det många organisationer av olika slag som arbetar för en bättre miljö. Vi får inte plats med alla, men här kommer adresserna till några av dem som du kan ta kontakt med. Kanske finns det en grupp där du bor också...

**Svenska naturskyddsföreningen
Länsförbund O**

Olov Holmstrand
Televisionsgatan 15
421 35 Västra Frölunda
Tel: 031 - 47 59 65
eller 031 - 72 10 00 / 1649
finns en krets i varje kommun

Strömstads miljögrupp

c/o Ola Emilsson
Box 58
Nordkoster
452 00 Strömstad
Tel: 0526 - 205 09

Aktionsgruppen Rädda Kynnefjäll

Pl 1411
450 52 Dingle
Tel: 0524 - 510 80

Kristinebergs Marinbiologiska station

Pl 2130
450 34 Fiskebäckskil
Tel: 0523 - 220 08

Lysekils havsfiskelaboratorium

Turistgatan 5
Udden
Box 4
453 00 Lysekil
Tel: 0523 - 141 80

**Fältbiologerna Västsvenska
Distriktsskansi**

Ågatan 6
542 00 Herrljunga
Tel: 0513 - 102 49
finns en grupp i varje kommun

Trädskramarna

Maria Normelli
Amdalen 11565
444 95 Ödsmål
Tel: 0303 - 739 58

**Gullmarsnejdens Förening
för Vatten- och Naturvård**

Erik Kirudd
Strömstadsvägen 29
451 50 Uddevalla
Tel: 0522 - 320 61

Stenungsunds Sportfiskeklubb

Bengt Rönnefors
Box 131
444 01 Stenungsund
Tel: 0303 - 839 14
eller 031 - 42 92 31

Tjärnö Marinbiologiska laboratorium

Pl 2781
452 00 Strömstad
Tel: 0526 - 252 00

Balladen om mamsellen som fick ont i magen

Musik: Mats O Hansson
Text: Kent R Andersson

*I magen på en torsk fanns det en sill
I magen på den sillen fanns en räka
I magen på den räkan fanns det ytte-pytte plankton
Men vad tror ni att plankton brukar käka?*

*Jo, planktonen dom hade haft en fest
där dom satt i sig en och annan rest
utav en gammal tunna som en gång var full av gift
och efter festen gav dom sig på drift.*

*Så stötte dom på räkan, som ni vet
och räkan han åt plankton och blev fet
Han kunde inte simma riktigt såsom räkor vill
Han hamnade i gapet på en sill.*

*Och sillen svalde räkan och var glad
så feta räkor ser man ej var dag
Kavat han simma vidare så mätt och glad den dagen
och dan därpå så låg han själv i magen.*

*Då hade han, fast han var så kavat
på bara en sekund blitt torska-mat
Men torsken gick i näten och blev dragen upp till ytan
och strax därpå så hamna hon i grytan.*

*Och torsken blev till mat åt en mamsell
som fick så ont i magen nästa kväll
för giftet ifrån gifttunnan som planktonen åt opp
dom hamnade till slut uti mamsellens lilla kropp.*

...och en flaska rom

Oftast när man tänker sig en sjörövare så liknar han nog dem som finns i alla spännande böcker och filmer. En vild och svartskäggig man som seglade omkring med sitt fartyg på det varma Söderhavet så där för tvåhundra år sedan.

Men det har faktiskt funnits sjörövare längre än så. Och de har seglat på all världens hav. På 1000-talet före Kristus kunde man hitta dem på vattnen längs Kinas kuster. Ungefär tvåtusen år senare var det dags för våra vikingar att bege sig iväg på sina rövarfärder.

Lika länge som det har existerat länder som skickar iväg båtslaster med dyrbara varor till något annat land har det funnits människor som levat på att plundra de främmande skeppen på deras skatter. Ibland har dessa sjörövare, eller pirater som de också kallas, blivit rika och mäktiga. De har satt skräck i alla andra sjöfarare med sina dödskallesflaggor och slipade vapen.

Men för många av dessa laglösa män har livet till sjöss varit hårt, smutsigt och farligt. Kanske blev de pirater för att de inte kunde få något vanligt arbete i land. Eller så var de tvungna att fly från sitt hem-

land för att de inte kom överens med kungen eller regeringen.

Ju längre tiden har gått desto svårare har det blivit att vara sjörövare. Inte minst på grund av den moderna tekniken. Tänk bara att försöka överraska ett fartyg med en radar som talar om så fort det närmar sig någon på flera kilometers avstånd!

Fast så länge som haven finns kvar, så länge som dessa hav korsas av dyrbart lastade fartyg och så länge som det finns äventyrslystna män och kvinnor som hungrar efter guld, så kan man aldrig veta...

Här kan du läsa mer om sjörövare i alla tider:

Erik Dahlberg: Sjørövare — verkligheten bakom 3000 års legender. Libers förlag.

Erik Dahlberg: Sjørövarskatter och sjunkna skepp. Libers förlag.

Bengt Ingelstam: Veronica, en sjörövarroman. En bok för alla.

Bengt Ingelstam: Veronica seglar igen. Gebers förlag.

David Mitchell: Pirater och kapare. Bernces förlag.

Det finns fler böcker på ditt bibliotek.

Om du vill skriva till oss — kanske har du gjort en teckning av Svarta Molly eller någon av de andra figurerna, så är vår adress:

SJÖRÖVARPROJEKTET
c/o Catharina Bergil
Storgatan 21
411 24 Göteborg